

PAPER DETAILS

TITLE: Ahmed-i Yesevî'nin Rumelili Bir Takipçisi: Üsküplü Atâ, Tuhfetü'l-Ussâk

AUTHORS: Kaplan ÜSTÜNER

PAGES: 249-250

ORIGINAL PDF URL: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/156890>

Yayın Tanıtım

İ. Hakkı Aksoyak, *Ahmed-i Yesevî'nin Rumelili Bir Takipçisi: Üsküplü Atâ, Tuhfetü'l-Uşşâk*, Ankara 2006, (İnceleme-Metin-Dizin-Tıpkıbasım), Bizim Büro Yayınları, 474 s.

Araş. Gör. Kaplan ÜSTÜNER*

Hikmetleriyle Türk milletinin kültür hayatında yeni ufuklar açan büyük mutasavvıf Ahmed Yesevî'nin etkisi, XII. yüzyılda Türkistan'dan başlayarak bütün Orta Asya, Anadolu ve Balkanlara yayılmıştır. (*Ahmed Yesevî Hakkında derli toplu bilgi için bkz.: Cemâl Kurnaz, Mustafa Tatcı, Yesevîlik Bilgisi, Ankara, 2000*) Bu etkinin XVI. yüzyılda Balkanlardaki bir örneği olarak Üsküplü Atâ'yı görmekteyiz. (*Balkanlardaki divan sahibi şairlerin şiir dünyası için bkz.: Halil Çeltik, Divan Sahibi Rumeli Şairlerinin Şiir Dünyası, Gazi Ün. SBE. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara, 2004*) Kendisini Yesevî dervişi olarak kabul eden şair hakkında İ. Hakkı Aksoyak tarafından önemli bir çalışma yayımlandı: *Ahmed-i Yesevî'nin Rumelili Bir Takipçisi: Üsküplü Atâ, Tuhfetü'l-Uşşâk, Ankara, 2006*. Bu yazıda sayın Aksoyak'ın kaleme aldığı eseri tanıtacağız.

Yedi bölümden meydana gelen eserde ilk önce şairin hayatı, eserleri ve edebî kişiliği hakkında kaynakların verdiği bilgiler derlenerek okuyucuya sunulmuştur. Eserden öğrendiğimize göre, Üsküplü olan Atâ'nın ecdadı Acem diyarından, Ahmed Yesevî neslinden gelmiştir. Hem Ahmed Yesevî'ye hem de Nakşî tarikatının önde gelenlerine bağlı olan şairin, doğum yeri ve tarihi belli değildir. Vefatı tarihi ise 1533 yılından sonradır. Mecmualarda 12 kaside, 2 murabba, 1 tercibent ve 116 gazeli tespit edilen şairin *Divanı*'nın tam bir nüshası henüz ele geçmemiştir. Şairin bilinen diğer eseri ise, çalışmanın da asıl konusu olan *Tuhfetü'l-Uşşâk* mesnevisidir.

Eserin ikinci bölümünde *Tuhfetü'l-Uşşâk* hakkında kaynaklarda verilen bilgiler değerlendirilmiş, eser biçim ve içerik bakımından incelenmiştir. *Tuhfetü'l-Uşşâk*, İran şairi Kâtibî'nin *Dehbâb (Tecnîsât)* adlı mesnevisinin kısmen çevirisinden ibarettir. Şair, böyle bir tercümeyi hem Türkçe ile böyle bir eser vermek hem de Kâtibî'den daha sanatkârane bir eser ortaya koymak amacıyla yapmıştır. Atâ,

* Gazi Üni. Fen-Edeb Fak. TDE. Böl., **El-mek:** kustuner@gazi.edu.tr

1505/1506 yılında tamamladığı eserine yer yer eklemeler ve çıkarmalar da yapmıştır. Eserin Ankara Millî Kütüphane ve Saraybosna Kütüphanesindeki nüshaları bilinmektedir. Aruzun *failâtün failâtün failün* vezni ile kaleme alınan mesnevi 1413 beyittir. Eser aşk, bezm ve sohbet, kendini beğenmişliği terk etmek, izzet, herkese iyilik yapma, kötülükten vazgeçmek, kanaat, yasayış tarzı, herkesle ilişkiyi kesmek, Hakk'a yakın olmak konusunda olmak üzere on bölümden oluşmuştur.

Kâtibî'nin *Dehbâb* adlı eseri ile karşılaştırılan üçüncü bölümde ise, *Tuhfetü'l-Uşşâk*'ın Giriş bölümünün daha ayrıntılı anlatıldığı; diğer bölümlerde de yer yer eklemeler ve çıkarmalar yapılarak, Atâ'nın Kâtibi'nin mesnevisini Türkçe'ye aktarırken en az % 20 oranında genişlettiği ifade edilmektedir.

Tuhfetü'l-Uşşâk'ın metni, Ankara Millî Kütüphane (Yz. 2188) ve Saraybosna Gazi Hüsrev Begova Kütüphanesindeki (R. 2421) nüshalarının karşılaştırılması ile oluşturulmuştur. Türkçe dil malzemesi barındırması bakımından zengin bir kaynak olduğunu söyleyebileceğimiz eserin, edebiyatımızda cinas sanatı ile yazılmış dikkat çekici bir özelliğe sahip olduğu da görülmektedir. Bu durum bize XVI. yüzyılda Türkçe'nin ifade kabiliyetinin geniş bir coğrafyaya yayıldığını da göstermektedir.

Aksoyak'ın bu çalışmasında her eserde görmeyi arzuladığımız ayrıntılı bir dizin de bulunmaktadır. Yaklaşık 150 sayfayı bulan bu dizini önemli kılan, mesnevide geçen her bir Arapça ve Farsça kelimenin metindeki anlamlarının ve Türkçe kelimelerin ise çekimleri ile birlikte verilmiş olmasıdır.

Çalışmanın sonunda, Ankara Millî Kütüphanesi nüshasının tıpkıbasımı yer almaktadır. Nüshadaki bazı karışıklıklar tıpkıbasımda düzeltilmiş ve yeniden numaralandırılarak okuyucuya sunulmuştur.

Türk kültürü ve edebiyatı açısından önemli bir eseri bizlere kazandıran İ. Hakkı Aksoyak'ı tebrik ediyoruz.